

Asia: VN/17928/2024

Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksensä hallituksen lakiehdotukseen koskien mobiililaitteiden käyttöä kouluissa. JHL edustaa merkittävää osaa kasvatusta ja ohjausalan ammattilaisista kautta koko Suomen, ml. koulunkäynninohjaajat ja -avustajat. Lausuntonne pohjautuukin jäsenistömme laajaan kokemukseen kentältä sekä näkemykseen, että koulun järjestyssäännöllä on täysin mahdollista ohjata oppilaiden toimintaa myös mobiililaitteiden osalta jo nyt. Tämä lakimuutos vain lisäisi opetus- ja kasvatushenkilöstön hallinnollista taakkaa, sekä rajoittaisi oppilaiden perustuslaillisia oikeuksia.

Ehdotettu mobiililaitteiden käytön kieltäminen oppitunneilla lakitasolla on tarpeeton, sillä nykyiset järjestyssäännöt mahdollistavat jo vastaavat toimenpiteet. Monissa kouluissa on jo toimivia käytäntöjä, kuten puhelinparkkien käyttö tai sääntö, että puhelimet pidetään koulupäivän ajan äänettöminä repuissa. Nämä käytännöt ovat osoittautuneet tehokkaiksi, kun koko henkilöstö sitoutuu sääntöihin ja niiden noudattamiseen.

Jäsenistömme kokemukset tukevat tätä:

- "Meidän alakoululaisilla kännykät pidetään repuissa äänettömällä. Yläkoululaisilla on sovittu, että niitä voi käyttää omalla välituntialueella. Kaikille ovat säännöt selvät, eikä ongelmia juurikaan ole."
- "Siellä, missä säännöt ovat selkeät ja johdonmukaisesti valvotut, oppilaat eivät edes yritä käyttää kännyköitä luvottomasti. Tärkeintä on koko koulun yhteinen linjaus."
- "Tiedän luokkia ja kouluja, joissa on päivän selvää, että aamulla puhelin jää parkkiin. Siellä huomaa jo oppilaiden kanssa käydyistä keskusteluista, että näytöt ei pyöri mielessä. Sääntöön kun on totuttu, ei asiasta narista. Erytisen tärkeää on, että koulun koko henkilökunta saadaan sitoutumaan asian taakse. Ohjaajan näkökulmasta on aika voimaton olo, jos joku opettaja ei niin tarkka olekaan asian kanssa. Ei siinä ohjaaja voi oikein tehdä mitään."

JHL on huolissaan siitä, että ehdotettu laki siirtäisi sen toteutumisen valvonnan koulunkäynninohjaajille, jotka jo nyt vastaavat käytännössä monilta osin järjestyksen ylläpidosta kouluissa, vaikka eivät tosiasiallisesti virka-asemassa olekaan. Ohjaajilla ei siis ole valtuuksia

esimerkiksi takavarikoida oppilaiden puhelimia tai määritellä sanktioita, ja valvontavastuu ilman toimeenpanovaltaa johtaa epäselviin tilanteisiin niin oppilaan kuin työntekijänkin oikeusturvan näkökulmasta:

- "Useasti kännyköiden käytön valvonta jää ohjaajan kontolle. Jos oppilas ei tottele, mitä voimme tehdä? Meillä ei ole oikeutta takavarikoida puhelinta, vaikka laki olisi mikä."
- "Pelkään, että tämä tekee meistä kännykkäpoliiseja ilman todellisia valtuuksia. Se lisää turhautumista, eikä ratkaise ongelmia."

JHL kannustaakin puuttumaan mobiililaitteiden kasvaneeseen käyttöön järjestyssäännöllä, ja peräänkuuluttaa rehtoreilta ja opettajilta säännön johdonmukaista valvontaa.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Ehdotus uudeksi laiksi kasvattaisi myös niin opettajien kuin ohjaajienkin hallinnollista taakkaa, koska kaikki havaitut lainrikkomukset vaatisivat tilanteiden kirjaamista ja raportointia. Henkilöstöresurssit kouluissa ovat jo ennestään riittämättömät, ja kaikki velvoittava kirjallinen työ on pois opetuksesta ja oppilaiden tuesta.

- "Opettajilla on jo nyt liikaa hallinnollista työtä. Jokainen lisävelvoite vie aikaa opetuksesta ja oppilaiden kohtaamisesta."
- "Kännykkätilanteiden kirjaaminen on jälleen yksi ylimääräinen tehtävä, joka kasaantuu opettajien ja ohjaajien vastuulle."

Lain valvominen olisi turhan työllistävää, lisäisi koulun henkilöstön stressiä ja heikentäisi koulujen ilmapiiriä. Mahdollisuudet lain toimeenpanemiseksi ovat lisäksi vähäisiä, kun suurin osa niistä kansalaisista, joita tämä laki koskee, eivät ole ikänsä puolesta vielä rikosoikeudellisessa vastuussa.

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

On muistettava, että mobiililaitteet on otettu laajalti käyttöön opetuksessa noin vuosikymmen sitten päivitetyn perusopetuslain mukaisen opetussuunnitelmauudistuksen myötä. Tuolloin opetussuunnitelmaan sisällytettiin TVT- ja monilukutaitojen opettelu koulussa. Vuonna 2014 voimaan tulleen koulujen työrauhalainsäädännön myötä opettaja kuitenkin saa poistaa häiritsevän esineen oppilaalta, mukaan lukien mobiililaitteen. Työkalut ongelmanratkaisuun ovat siis olemassa ilman uutta, perusoikeuksia rajoittavaa lainsäädäntöäkin.

Jotta kouluissa päästäisiin takaisin lähemmäksi koulun perustehtävää, opetusta ja oppimista, tulisi lakimuutoksen sijaan uudelleen arvioida opetussuunnitelmaan leivottua digitaalisten laitteiden käyttöä kriittisesti. Muistutamme, että fyysiset oppimateriaalit, kuten oppikirjat, vähentävät tarvetta digitaalisten laitteiden käytölle, ja siten myös kännyköiden käytölle opiskelussa. Nykyinen käytäntö asettaa kaiken yllä mainitun lisäksi oppilaat eriarvoiseen asemaan sen mukaan, millaiset mobiililaitteet kullekin on kotona hankittu.

JHL katsoo, että ehdotettu laki mobiililaitteiden kieltämisestä kouluissa on tarpeeton ja ongelmallinen. Sen sijaan tulisi keskittyä tukemaan koulujen jo kehittämiä toimivia ratkaisuja ja mahdollistaa riittävät resurssit niiden toteuttamiseen. JHL ehdottaa ratkaisuksi selkeiden järjestyssääntöjen laatimista kouluissa myös mobiililaitteiden osalta, ja johdonmukaista, koko henkilöstön sitoutumista sääntöihin.

JHL korostaa, että mobiililaitteiden käytön rajoittamista ei tule toteuttaa tavalla, joka loukkaa oppilaiden perusoikeuksia tai kasvattaa koulun henkilöstön tehtäväkuormaa ilman selkeitä resursseja.

Lisäksi JHL esittää, että kouluissa panostettaisiin enemmän perinteisten oppimateriaalien, kuten oppikirjojen, käyttöön, mikä vähentäisi luonnostaan digitaalisten laitteiden tarvetta ja vähentäisi myös lasten päivittäistä ruutuaikaa.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykälisiin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

-

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

-

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

-

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

-

Heikura Rita

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry - Hanna Takolander,
koulutuspoliittinen asiantuntija, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry